

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostor:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 12. JUNIJA (JUNE 12), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 114 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Zavezniške oborožene sile invadirale otok Borneo na treh krajih istočasno

Avstralske čete se izkrcale na britskem otoku. Deseta ameriška armada obnovila ofenzivo proti ostankom japonskih sil na južni konici Okinawe. Admiral Nimitz razkril ogromne japonske izgube.—Enote britske mornarice in letalske sile bombardirajo japonske obrambne naprave na Borneoju. Ameriške čete nadaljujejo čiščenje na Luzonu.—Kitajske kolone združile odpor japonskih sil pri Liuchowu in zasedle luko Ishan

VICTORIA, BORNEO, 11. jun.—Zavezniške čete so invadirale Borneo na treh krajih istočasno. Glavna invazija se je izvršila v bližini zaliva Brunel, 700 zračnih milj od Singapura. Brunel je na severozahodni strani Borneja. Zavezniške čete so pod poveljstvom generala MacArthura. On je anglijski general. Poveljnik avstralskih čet, sta stopila na bomeška tla takoj po uspešni invaziji.

Avstralske čete so ustanovile tri mostišča na obrežju Borneja. Podpirajo jih ameriška in avstralska bojna letala in mornarica. Druge zavezniške čete so invadirale Brunel Bluff in bližnji otok Muara. MacArthur se je izkrcal na otoku Labuanu.

Canberra, Avstralija, 11. jun.—Podpredsednik vlade J. B. Chifley je naznanil, da so se čete devete avstralske divizije izkrcale na ozemlju britskega Borneja, kjer so koncentrirane japonske sile. Naznanilo ne omenja detajlov.

Guam, 11. jun.—Deseta ameriška armada je obnovila ofenzivo proti japonskim silam, ki drže linijo Yaeju-Dake na južni konici Okinawe. Ofenzivo podpirajo enote ameriške bojne mornarice in letalske sile z bombardiranjem japonskih pozicij.

Ameriške čete so zasedle strategični hrib med Itomanom in Yuazom. Japonska linija je bila prebita v več krajih. Enote prve divizije pomorske pehote čistijo ozemlje na polotoku Oroku.

Na južni konici Okinawe se še nahaja japonska sila okrog 15.000 vojakov. Japonska armada je štela, ko so ameriške čete invadirale Okinawo, čez 85.000 mož. Admiral Chester W. Nimitz je naznanil, da je 67.780 Japoncev padlo v bitkah z Američani od 1. aprila do 8. junija.

Japonski samomorilski piloti so ponovno napadli ameriške brodogradnje pri Okinawi. Potopili so eno ameriško ladjo, dve pa poškodovali.

Sedmi regiment pomorščakov je zabil zagodo v japonsko bojno črto v južnem delu Okinawe. Dva japonska protinapada na pozicije pomorščakov sta bila odbita in sovražnik je bil vržen nazaj z velikimi izgubami.

Manila, Filipini, 11. jun.—Enote britske mornarice in letalske sile bombardirajo japonske obrambne naprave na Borneoju. Tokijsko radijsko poročilo, da so se ameriške in britske čete izkrcale na otoku Labuanu v bližini Borneja, ni potrjeno.

General Douglas MacArthur ne omenja invazije tega otoka v svojem poročilu. Prej je naznanil bombne napade na japonsko brodogradnjo pri Bandjermasinu. Bombe, katere so vrgli ameriški letalci, so potopile tri japonske parnike, šest pa poškodovali.

Ameriške čete nadaljujejo čiščenje v severnem delu Luzona, največjega otoka Filipinske grupe. V zadnjih treh dneh so ubile 5911 sovražnikov. Skupne japonske izgube, odkar so ameriške čete invadirale otoke Filipinske grupe, znašajo 392.116 ubitih in ujetih.

bag, cestno križišče. Japonske čete v hribih na severovzhodni strani Manile so odrezane od glavne sile v dolini Cagayan.

Čungking, Kitajska, 11. jun.—Kitajske napadalne kolone so združile japonski odpor pri Liuchowu z okupacijo Ishana, 43 milj zapadno od Liuchowa.

Glavni stan kitajskega poveljstva je naznanil zavzetje Futinga, pristanišnega mesta na vzhodnem kitajskem obrežju. Futing leži 450 milj zapadno od Okinawe. Okupacija tega mesta je ugodila pot ameriški invaziji japonske celine.

Vse obrežje province Fukien je pod kontrolo kitajskih sil z izjemo Amoja, pristanišnega mesta, 140 milj zapadno od Formoze. Kitajske čete so prodrlje do meje francoske Indokine.

Uradni komunikacije, objavljen danes jutraj, pravi, da japonske čete odhajajo iz južnih kitajskih pokrajin in da so kitajske dospele v bližino Kweilena, bivše ameriške letalske baze. Kweilen leži 350 milj južno-vzhodno od Čungkinga, kjer je sedež kitajske vlade. Kitajske čete so se približale železnici, ki vodi iz Kweilena v Liuchow.

Druge kitajske sile so prebile japonski koridor v južnovzhodni Aziji med Tangom in Lungchowom. Operacije sil na kopnem podpirajo ameriški letalci z bombardiranjem japonskih pozicij.

Komunistična časniška agencija poroča, da so kitajske komunistične čete udrele na ozemlje v bližini Sanghaja, največje kitajske luke. Zasedle so kraje ob reki Whangpoo in pri Wusinu, križišču železnice Sanghaj-Nanking. Sanghaj leži ob ustju reke Whangpoo.

V Sanghaju je zbrana močna japonska vojaška posadka.

Anglija zavrnila ruske pritožbe

Sovjeti ovirajo pomoč ujetnikom

London, 11. jun.—Zunanji urad je odločno zavrnil ruske pritožbe glede postopanja napram osvobojenim ruskim državljanom, zaeno pa je izrekel obdolžitve, da je položaj britskih in ameriških vojnih ujetnikov, ki so v ruski okupacijski coni, nezadovoljiv. Urad je izjavil, da sovjetska vlada ovira pomoč tem ujetnikom.

Zunanji urad trdi, da je general Filip Golikov, ruski komisar za repatriacijo vojnih ujetnikov, naredil napačen vtis z izjavo, da britski častniki lahko obiskujejo taborišča osvobojenih britskih ujetnikov v Odesi, Lvovu in Volkovysku. Britski častniki so sicer v Odesi, a ne morejo obiskati taborišča brez dovoljenja sovjetskih avtoritet.

Britski častniki, ki so dospeli v Lvov in Volkovysk, so morali zapustiti obe mesti na ukaz ruskih avtoritet. To je bil vzrok, da niso mogli dovršiti svoje misije. Zunanji urad je tudi zaničeval obdolžitve, da britske vojaške oblasti drže ruske državljane v taborišču v Egiptu, v katerem so tudi nemški vojni ujetniki, in jih pitajo s protisovjetsko propagando.

Thomas za razorožitev Amerike, Rusije

Vodja socialistov proti vojaškemu vežbanju

Washington, D. C., 11. jun.—Norman Thomas, vodja socialistične stranke, je dejal, da je glavni ključ do miru in varnosti sklenitev pakta med Ameriko in sovjetsko Rusijo, s katerim naj se obe izrečeta za popolno razorožitev.

Thomas je nastopil pred kongresnim odsekom, ki vodi zaslišanje o zakonskem načrtu obveznega vojaškega vežbanja v Ameriki v povojni dobi. On se je izrekel proti načrtu. Dejal je, da se vsaka država, ki uveljavlja konskripcijo, bistveno pripravlja za vojno.

Proti vojaškemu vežbanju se je izrekel tudi Roscoe S. Conneling, bivši član prizivnega odbora federalne naborne administracije. "Ameriško ljudstvo ve, da konskripcija v mirnem času pomeni pripravljanje za vojno z Rusijo," je dejal.

Reprezentanti Unije za ameriške civilne svoboščine so tudi pobijali načrt obveznega vojaškega vežbanja na zaslišanju pred kongresnim odsekom.

Hopkins dospel v Pariz iz Moskve

Pariz, 11. jun.—Harry L. Hopkins, odposlanec predsednika Trumanu, je dospel sem na svoji poti iz Moskve, kjer je imel važne razgovore s Stalinom in drugimi ruskimi voditelji. V Pariz je dospel iz Berlina na svojem povratku v Ameriko.

Francoski učenjaki pojdejo v Moskvo

Pariz, 11. jun.—Grupa francoskih učenjakov, med temi profesor Frederick Joliot-Curie, direktor znanstvene raziskave, bo odpotovala v Moskvo. Učenjaki se bodo udeležili proslav obletnice ruske akademije znanosti.

FORMIRANJE PROTINACIJSKIH GRUP V NEMČIJI

Politične in socialne aktivnosti v ruski okupacijski coni

NACIJSKI ZAKONI RAZVELJAVLJENI

London, 11. jun.—Maršal Gregorij K. Žukov, poveljnik ruskih okupacijskih sil v Nemčiji, je dovolil formiranje protinacijskih političnih strank in organiziranje strokovnih uni, poroča radio Berlin. Žukov je tudi izjavil, da je ustanovitev krajevnih administracij ustvarila pogoje za svobodne politične in socialne aktivnosti nemškega ljudstva v ruski okupacijski coni.

Berlinsko poročilo naglašja, da ruske avtoritete ne bodo ovirale aktivnosti protinacijskih strank, katerih cilj je popolna likvidacija Hitlerjevega režima in ustanovitev podlage demokraciji in civilnim svoboščinam v Nemčiji.

Oredba maršala Žukova pravi, "da imajo strokovne unije pravico kolektivnega pogajanja in sklepanja pogodb z delodajalci, kakor tudi pravico formiranja drugih ustanov za vzajemno pomoč, šol in drugih vzgojnih institucij. Vse protinacijske organizacije in strokovne unije morajo objaviti program svojih aktivnosti in seznanim imen uradnikov."

Oredba razveljavlja vse nacijske zakone in dekrete. Ali bodo silne koncesije dane Nemcem v coni britske in ameriške okupacije, ni znano. General Dwight D. Eisenhower je nedavno naznanil, da bodo Nemci dobili pravico reorganiziranja strokovnih uni. Dobile bodo status, kakršnega so imele pred Hitlerjevim režimom.

Berlin, 11. jun.—Živilska situacija v tem mestu se je izboljšala. General Nikolaj E. Bezarin, ruski vojaški poveljnik, ki je pobijal Nemce 2. maja, jih je začel naslednje dan nasieevati. Položaj prebivalcev, ko so Rusi okupirali Berlin, je bil obupen. Ljudje so jedli konjsko, pasje in mačje meso.

Bezarin je dejal, da je prebivalstvo zadovoljno z živilsko situacijo. On ga je opozoril, da si mora samo pomagati, če se hoče izogniti bedi prihodnje zimo.

Borba za pravico vetiranja

Delegacije malih držav v opoziciji

San Francisco, Cal., 11. jun.—Pet velesil se je sporazumelo za zlom opozicije proti pravici vetiranja. Delegacije malih držav vodijo opozicijo, a se bodo morale, kakor vse kaže, podati.

Velesile, ki si prisvajajo pravico vetiranja v okviru svetovne zaščitne organizacije, so Amerika, Velika Britanija, Rusija, Francija in Kitajska. Odločitev bo najbrže padla na konferenci Združenih narodov ta teden.

Na čelu opozicije je Herbert Vere Evatt, avstralski zunanji minister. Izgleda, da bo načrt glede pravice vetiranja odobren v isti obliki kot je bil sprejet na konferenci "velike trojice" v Jalti na Krimu. Načrt je sestavljen pokojni predsednik Roosevelt in odobrila sta ga maršal Stalin in premier Churchill.

Debatna o načrtu se bo obnovila danes. Evatt je objavil izjavo z ostro kritiko načrta. Besednik za Ameriko na konferenci je senator Tom Connally, demokrat iz Texasa in načelnik senatskega odseka za zunanje zadeve. Evatt je v svoji izjavi obsodil tudi tolačenje krimsko formule.

Hitler se ne skriva v Španiji

Madrid, Španija, 11. jun.—Možnost, da se Hitler, poročen ali samski, živ ali mrtev, nahaja na španskem ozemlju, je zunanji urad zanikal. Izjavil je, da bi Španija takoj obvestila zaveznike, če bi Hitler našel zavetje v deželi, na podlagi dogovora med Združenimi narodi in nevturalnimi državami, ki določa izročitev vojnih zločincev.

Protivladna revolta v Salvadorju preprečena

San Salvador, Salvador, 11. jun.—Nameravana revolta proti vladi predsednika Castenada Castra se je izjalovila, pravi uradno poročilo. Vodja grupe, ki se je pripravljala za revolto, je bil general Emilio Ponce. On in drugi člani grupe so bili aretirani.

tuacijo. On ga je opozoril, da si mora samo pomagati, če se hoče izogniti bedi prihodnje zimo.

Domače vesti

Novi grobovi v Penni

Windber, Pa.—Dne 10. maja je v bolnišnici umrl Peter Sušan, doma iz vasi Bukovac, okraj Volosko, Primorje. Tukaj zapuša brata Franka, v starem kraju pa brata in tri poročene sestre. Bil je soustanovitelj društva 421 SNPJ in njegov član do smrti.

Rilton, Pa.—Tukaj je umrl Anton Suštar, star 79 let in član društva 63 SNPJ. V Ameriko je prišel leta 1904. Zapuša tri sinove, ki imajo vsi družine in so vsi člani jednote. Žena mu je umrla pred par leti, prej pa sestra.

Ranjen na Okinawi

Klein, Mont.—Na japonskem otoku Okinawi je bil 15. maja ranjen Stanley P. Krivec, član društva 132 SNPJ. V bolnišnici se nahaja nekeje na Pacifiku, kakor se glasi uradno poročilo staršem. Služil je pri marinah.

Nova slovenska učiteljica

Girard, O.—Na kolegiju v Youngstownu je napravila izpit za učiteljico ljudske šole Sylvja Copich, hčerka Josefa in Franciške Copich. Mnogo uspeha v novem poklicu! Njen brat William služi kot radioman pri pomorskih letalcih nekeje na Pacifiku. Vsi so člani društva 49 SNPJ.

Nov grob v New Yorku

New York.—V Brooklynu je umrla Katarina Hutar, stara 58 let in doma iz Suhorja, pošta Banja Luka. Zapuša moža in pet odraslih otrok, od katerih sta dva v armadi.

Is Clevelanda

Cleveland.—V mestni bolnišnici je umrl Ladislav Grozdanič, star 26 let in član ABZ. Zapuša ženo, sina, starše, brata in štiri sestre.—Pri družini Andy Kocjan v Collinwoodu so se oglasile vile rojenice in pustile prvorojenka.—Družina Joseph Butara je bila obveščena, da je 7. aprila padel na Pacifiku njen sin Robert, star 19 let in v službi pri mornarici. Pokopan je na otoku Okinawi. Poleg staršev zapuša dva brata.—Iz nemškega ujetništva je prišel domov na 60-dnevni dopust Pvt. Jack Purcell. Ujet je bil lani 9. jul. v Normandiji in osvobojen 29. aprila.—Na enak dopust je prišel letalski poročnik Albert Batič iz Collinwooda, ki je bil dve leti v nemškem ujetništvu. Na porodu v bolnišnici je umrla Mary Ranney, stara 32 let, roj. Gerlica v Coloradu. Zapuša moža, tri sinove, starše, sestro in brata.

Churchill zanikal sklenitev tajnih dogovorov

London, 11. jun.—Premier Churchill je zanikal poročila o sklenitvi tajnih dogovorov na konferenci "velike trojice" v Jalti na Krimu. To je bil njegov odgovor na vprašanje, katero mu je postavil laborit Morgan P. Price. Slednji je hotel vedeti, zakaj je Rusija na svojo lastno odgovornost formirala režim v Lublinu kot poljsko vlado. Churchill ni hotel odgovorjati na vprašanja glede zavezniške kontrole Nemčije.

Zasedanje japonskega parlamenta podaljano

Washington, D. C., 11. jun.—Radio Tokio poroča, da se je zasedanje japonskega parlamenta podaljalo. Parlament pobija vladne načrte glede formiranja diktature, ki naj bi vladala Japonsko z dekreti. Če bodo načrti sprejeti, bo parlament izgubil svo oblast.

Belgijski socialisti zahtevajo abdikacijo kralja

Bruselj, Belgija, 11. jun.—Na zborovanju socialistične stranke je bila soglasno sprejeta resolucija z zahtevo, da se mora kralj Leopold odpovedati prestolu. Možnost je, da bo prišlo do združitve med socialisti in komunisti.

RAZGOVORI O OKUPACIJI JULIJSKE KRAJINE

Jugoslovanske čete odhajajo iz tržaške pokrajine

MARŠAL TITO SE PRITOŽUJE

Trst, 11. jun.—Konferenca med maršalom Titom in feldmaršalom Alexandrom, vrhovnim poveljnikom zavezniških sil v Sredozemlju, se bo vršila v tem mestu. Pričakuje se, da bo na tej dosežen končni sporazum glede začrtanja meje jugoslovanske in zavezniške okupacije Julijske Krajine.

Jugoslovanske čete odhajajo iz tržaške in goriske pokrajine proti vzhodu v smislu provizij dogovora med maršalom Titom in britsko-ameriškimi avtoritetami. Te določajo, da mora biti umik jugoslovanskih čet dovršen do devete ure v torek dopoldne.

Rdeče zastave vihrajo na tovornih avtih, ki odvažajo jugoslovanske čete. Proces evakuacije se vrši brez demonstracij.

Člani zavezniške vojaške vlade bodo prišli v Trst po evakuaciji jugoslovanskih čet in prevzeli administracijo, kakor tudi nasieevanje prebivalcev. Britske avtoritete bodo prevzele kontrolo nad luko. Ko bodo mine, katere so položili Nemci, odstranjene, bo Trst spet postal glavna točka zalagalne črte med luko in Avstrijo.

Jugoslovanska administracija v Trstu je po sklenitvi dogovora med Titom in Alexandrom zaplenila opremo bivše italijanske časniške agencije Stefani, ki je imela zveze s fašisti.

(Italijanski zunanji minister Alcide de Gasperi je rekel v Rimu, da je Italiji dogovor umljiv, zaeno pa je namignil, da je sovjetska Rusija vplivala na Veliko Britanijo in Ameriko, da sta sklenili kompromis z Jugoslavijo glede tržaškega problema.)

London, 11. jun.—Maršal Tito se je pritožil, da se je Jugoslaviji zgodila krivica, v svojem govoru v parlamentu, ko je slednji ratificiral pogodbo prijateljstva med Jugoslavijo in Rusijo. "Zanikanje naših pravic je pokvarilo veselje našega ljudstva, ki je nastalo v prvih dneh naše zmage nad sovražnikom," je dejal. "Taka krivica se globoko vkorenini v dušo ljudstva in jo težko pozabi."

Kritika zavezniške politike

Roke vojaških častnikov vezane

London, 11. jun.—Kritiki, ki se ne strinjajo z zavezniško politiko v Nemčiji in Avstriji, so se oglasili. Richard Crossman je objavil članek v publikaciji Weekly Statesman z ostro obsodbo zavezniških vojaških avtoritet. V tem trdi, da imajo častniki vezane roke.

Crossman je nedavno resigniral kot član posebnega odbora zavezniške ekspedicijske sile. "Zavezniška politika prepoveduje bratenje z voditelji protinacijskih grup," pravi Crossman. "Posledica je konfuzija. Noben častnik ne more vršiti svojih nalog v sedanjih situaciji."

Crossman trdi, da ruske vojaške avtoritete izvajajo drugačno politiko in zanjejo uspehe. One nastopajo ostro proti nacijem, ne pa proti ljudstvu na splošno, ker ga hočejo dobiti na svojo stran. Nemško ljudstvo ima danes drugačno mnenje o Rusih kot ga je imelo prej, ko so ga naciji strašili in svarili pred boljševiki.

V vsaki vojni doni visoka pesem državnikov, da bodo poskrbeli, da "junaki ne bodo padli zaman..." Zgodil se navadno obratno. Ali bodo tudi v tej vojni vse žrtve zaman???

Slovenski vodniki in preroki

DR. IVAN LAH

(Nadaljevanje)

Josip Stritar (1836-1923)

Iz Velikih Lašč sta izšla dva naša velika pesnika in pisatelja, Levstik in Stritar. Dobre pol ure od Lašč se skriva v podnožju Turjaka Rašica, rojstna vas Trubarjeva. Tako nam je dala laška okolica tri velike naše moze. Vsi trije so zarezali globoke brazde v polje naše narodne kulture. Dočim je Trubarjevo delo uničila in prerastla doba, ki je prišla za njim, sta Levstik in Stritar razorala polje, iz katerega še danes živimo. Oba Velika Laščana sta se v delu in življenju čudno razlikovala in spopolnjevala.

Stritar se je rodil v mali vasi Podsmreki, ki leži nad prijazno dolino, obdano od gričev in gozdov. Pri hiši je bilo več otrok, poleg njega sta študirala še dva brata. Stritar je bil že v mladenosti nežen otrok, poln sočutja in dobrote do ubožnih in zapuščenih. Pri sosedovih so imeli rejenko, ki jo je pripeljal menda kak voznik iz Trsta, kjer so takrat nezakonske matere odlagali svoje otroke v zibelko pred bolnišnico in so potem zanje porabili dobri ljudje. S to deklaro je Stritar skupaj preživel mlada leta in zdelo se mu je, da je svet krivčen in neumljen. Spomin na to rejenko mu je ostal vse življenje in še v poznih letih se je spominjal v pesmih svojih mladih let, tihih trat, cerkvice na griču in uboge rejenke, ki je z njim preživljala prvo mladost na paši.

Ko je prišel v ljubljanske šole, se je pokazala njegova izredna marljivost in nadarjenost. Bil je vedno med prvimi odličnjaki. Dasi sta bila z Levstikom iz istega kraja, sta se po bližnji seznanila šele v Alojzeviču, kjer je bil Levstik vodja in vrgel vsem, ki so rasti za njim. Tako je tudi Stritar pričel pisateljstvo. Dijaki so izdajali list "Dančico" in tam so izšle prve njegove pesmi. Ker je bil Levstik samosvoj in precej nedostopen mož, ni med njima prišlo do pravega prijateljstva. Šele, ko je bil Levstik že v Olomoucu in so dijake preganjali zaradi njegovih pesmi, je stopil Stritar na delo mladine in z dopisovanjem ustvaril stalno zvezo med olo-mouškim samostanecem in narodno prebujenim dijaštvom. A to je trajalo le eno leto, kajti Stritar je odšel na Dunaj in se posvetil študiranju jezikov.

Poučeval je v raznih bogatih družinah, kjer je slovel kot izborni vzgojitelj. Bil je lep mlad mož, modrih zasanih oči, nežnega obraza, visokega čela in kodrastih las; mnogo je čital in poznal vse evropske literature. Domov je malo prihajal. Zveze z Levstikom so se v tem času precej ohladile. Stritar pripoveduje, kako je obiskal nekoč na poletnih Levstika pri sosedu Iliji v Retjah: Levstik je sedel golorok v lopi pri mizi in pil; ponudil je prijatelju črna kruha, ki Stritarju ni posebno všeč.

Nekoč sta se srečala v laški gostilni pri Drakslerici: Stritar je sedel v posebni sobi med trškimi gospodo, Levstik pa med laškimi fanti v navadni gostilniški sobi, kjer je imel svoje verne poslušalce. Ni maral gospode, ki je takrat še rada nemškova-la. Odsel je v gosposko sobo, potegnil Stritarja izza mize in rekel: "Sem pojdi, boš videl, kaj je Laščan!" Gosposki Stritar se ni znal kmetu tako približati, kakor demokratični Levstik, da ni ljubil svoj rojstni kraj in ljudstvo, iz katerega je izšel. Po-ko je dolgo nista videla. Stritar je potoval po Evropi, po Švici, Franciji in Nemčiji, Levstik pa se je boril v domovini. Leta 1865 se je Stritar nastanil stalno na Dunaju in poiskal družbo slovenske mladine.

Takrat je prišel na Dunaj mlad Jurčič, ki je že na gimnaziji napisal svojega "Jurija Kozjaka" in si pridobil v domovini znano ime. To je podžgalo Stritarja, da je sklenil z Jurčičem trajno prijateljstvo in začel misliti, kako bi tudi s svojimi darovi prispeval na oltar domovine. Stritar je bil evropsko izobražen mož in je hotel Slovencem pokazati zaklade svetovnega duha, da se v njih pokaže vrednost naše domače kulture.

Dom se je po Levstikovem programu že precej živahno razvijalo naše pripovedništvo, je vladala v našem pesniškem logu velika praznота, ki je niso mogli zapolniti niti bombastično ne-

smi in v krasnem uvodu razkri-
leptu njegovih "Poezij".
S tem je stopil Stritar maho-
ma v ospredje našega javnega
življenja in začel skupno z Lev-
stikom in Jurčičem boj za raz-
širjenje slovenskega obzora v
duhu evropske kulture. Toda
naletel je na oster odpor vseh,
ki so mislili, da z novo kulturo
prihaja pohujšanje in deželo.
To je le vzpodbudilo Stritarja
k nadaljnjemu delu. Obsodil je
površne in slabe pesnike in pi-
satelje in s svojim lepim, čistim
jezikom dokazal, kako se lepo pi-
še slovensko. Izdal je leta 1868
"Mladiko" in leto nato svoje
pesmi pod imenom Boris Miran.
V borbi s starimi je pridobil za-
se mladino in ko je leta 1870 za-
pel njegov "Dunajski Zvon", je
oznanjal Slovencem nov napre-
dek v kulturnem življenju.
Stritar je razvil obširno delav-
nost: pisal je pesmi, razprave,
romane. Njegovo ime postane
prvo med Slovenci, on je vodi-
tel, učitelj, kritik in sodnik. Slo-
venija se ustraši njegovih na-
prednih idej. Nasprotniki ga
proglase za izdajalca. Stritar
ustavi "Zvon" in odgovarja v
ostrih "Dunajskih sonetih" svo-
jim nasprotnikom:
Izpoved mojo čuje: Jaz svobodi
iz srca vdan sem—mimo poslušajte!
V politiki poštenost mene vodi;
temo sovražim—kamen pobirajte!
V mir gorim, za spravo med narodi,
Slovenec liberalen sem—metajte!
(Se nadaljuje)

Triumf slavnostnega banketa v Los Angelesu

Ameriški odbor za jugoslovanski relief je priredil 20. maja v Los Angelesu svečan banket v počast novemu jugoslovanskemu poslaniku v Washingtonu g. Stanoju Simiću. Zaeno s poslanikom Simićem sta odpotovala iz San Francisca v Los Angeles tudi člana jugoslovanske delegacije na konferenci Združenih narodov Vladimir Dedijer in Stane Krašovec.

Na tem banketu je bilo prisotnih nad pet sto najuglednejših osebnosti iz Los Angelesa in bližnjega Hollywooda, med njimi veliko število poznanih film-skih igralcev in režiserjev, kakor tudi predstavniki jugoslovanske kolonije.

Poslanika Simića je pozdravil mestni župan in zastopniki ameriške armade in mornarice.

Zahvaljujoč se za te pozdrave, je g. Simić dejal:

"Brezmejno srečnega se počutim, ker mi je poverjeno zastop-stvo demokratične, federativne Jugoslavije v Združenih državah Amerike. To me tem bolj ve-seli, ker je to prvič, da sem prišel čez Atlantik na ta konti-nent—posebno še, ker sem pri-šel v ta zemeljski raj—v Kali-fornijo.

Nahajamo se zvezani proti istemu napadalcu, ne samo v tej vojni, nego že v dveh vojnah tekem ene generacije, proti bru-talnemu, barbarškim, totalitarnim in brezobzirnim silam, ki so skušale uničiti vse narode.

Mi nismo skupno povezani sa-mo kulturno in imamo skupne cilje v borbi za narodno svobo-do, temveč zgleđa tudi, da so najširši sloji naših narodov po-vezani in skupni usodi.

Naš narod je tudi prispeval svoj kri v narodno telo Zdrže-nih držav Amerike—sinovi pre-

Za njim je govoril poznani ameriški filmski igralec John Garfield. V svojem govoru je rekel:

"Slišati želite zgodbo o Jugo-slaviji. Povedal jo vam bom z enostavnimi besedami, kot jo pripovedujejo partizani: SMRT FAŠIZMU! SVOBODA NARODU!"

Smrt fašizmu—svoboda naro-du! Te besede povedo zgodbo o Jugoslaviji. Govorijo o uničenju Hitlerja in o preporodu cele Ev-rope. To so besede, ki so bile šepetane po hribih, po vaseh in mestih. Te besede izgovarjajo moški, ženske in otroci, ko sre-čajo razbojniške nacijske oddel-ke. To je pozdrav maršala Tita in to je njegova zastava. To je znak zmage in obenem znak bor-be za trajni mir.

Ali to je tudi simbol delavno-sti tega odbora, ki je priredil ta banket. Skušaj sem poiskati pravilne besede, ki naj bi značile pomen pomoči za Jugoslavijo. Toda jaz pravilne besede ne mo-rem najti. Spominjam se onega dne, ko sem pred več kot enim letom zagledal podpolkovnika Dedijerja v Evropi, ko sem se pojavil pred njegovim oddelkom. Govoril sem jezik, ki ga oni niso razumeli, a odgovarjali so mi s klici, katerih jaz nisem razumel. Toda dobro sem vedel in nade-jam se, da so se tega zavedali tudi oni, da smo si prijatelji. Bili so to možje in žene in otroci, ki so se skozi štiri leta borili proti mehanizirani sili Hitlerizma. To so bili ljudje brez topov in letal, brez zdravstvenih potrebščin in zdravil, ki so se z noži, z golimi rokami in hrabrim srcem borili in premagali močnejše trupe kot so bile one, proti katerim so se vojskovale zavezniške sile v Ita-liji. S katero besedo naj izra-zim pomoč za nje?

Mnogokrat mislim na dotični dan in dotično noč, neprestano mi prihajajo na pamet moški in ženske in otroci vojske maršala Tita, ki so plesali kolo in prepe-vali pesmi ter hoteli, da jaz—Amerikanec—izvem, da noben tiranov nikoli ne bo mogel osvoti-ti si Jugoslavije, niti zlomiti njenega duha. Tega bi ne mogel povedati, če bi mi oni ne dali te moči. S katero besedo naj to-rej iščem pomoči za nje?

Oni niso mogli pojmovati naših "pin-up" deklet, toda poja-snil sem jim, da naši vojaki na ta način izražajo svoje hrepene-nje po domu. Tedaj so razumeli, kajti to so bili brezdomci, vdove in sirote. Oni pa so s seboj o-silili slike Roosevelta in Stalina in Tita. Za spomin: so mi dali revolver—nemški revolver. V njem je bilo pet krogelj. Rekli so mi, da je vsak strel namenjen za enega fašista ter da so krogle dragocene. Odgovoril sem jim, da streljanje ne spada v moje področje, razen v filmih. Toda prosili so me, da revolver vse-eno vzamem—in sprejel sem ga. Kajti še nikoli v zgodovini te vojne ni bilo toliko nacijskih ubi-tih z njihovimi lastnimi revolvan-terji in lastnimi kroglijami, kot so jih ubili partizani v Jugo-slaviji. Kako naj iščem pomoči za one, ki so si sami toliko pomo-gli?

Ta Ameriški odbor za jugoslo-vanski relief deli obleko, hrano in zdravila. Obleka ne bo nikoli pokrivala telesa onih mrtvih partizanov, ki so radi zime po-mrli v hribih, in to največ radi tega, ker so se še nahajali ljudje, ki niso hoteli slišati o maršalu Titu. Hrana ne bo nikoli nasi-tila onih partizanskih oddelkov, ki so se borili in padli radi tega, ker v celji Jugoslaviji ni bilo niti kapljice anestezije in drugih po-trebnih medikalij.

Mrtvim je nemogoče poma-gati. Ti so živeli, se borili in po-mrli. Dva milijona jih je po-brala smrt—vsaki deseti prebi-vaalec—zato, da smo mi Ameri-čani in drugi naši bratje in pri-jatelji mogli zmagovito prekora-ti gorovja, da osvobodimo Avs-trijo in okupirano Nemčijo. Oni, Jugoslovani, so doprinesli to Ze-dinjenim narodom. Oni so na ta način prispevali svoj doprinos za hiter in uspešen zaključek pr-ve faze vojne v Evropi—da je Mussolinijevo obličje opljuvano, a zlikavi Hitler mrtve.

V borbi so se uporabljali tan-ki, topovi, letala in ladje. Ame-riški narod je skoval to orožje za Združene države. Mi smo bili arzenal demokracije—po imenu in po dejstvu. Danes pa se sesta-jamo, da izvedemo in damo na-

šim prijateljem po vsem svetu orožje miru.

Mnogo se govori zadnja dva tedna o malih narodih in o rev-nih narodih. Jugoslavija ni majhen narod, niti ni siromašna, niti niso Jugoslovani majhni lu-dje. Jugoslavija tudi nikoli si-romašna ne bo. Niti ne bo Polj-ska kdaj tako siromašna, kot je bilo pod protijudovsko diktaturo Pilsudskija in polkovnika Becka. Romunija ne bo nikoli tako si-romašna kot je bila pod brezob-zirno vladjo Karola in Antones-cuja. Finska ne bo nikoli tako siromašna niti ne takoj majhna kot je bila pod Mannerheimom. In celo Nemčija ne bo nikoli ta-ko siromašna kot je bila pod Hit-lerjem.

Da, nikoli več ne sme biti si-romaštva na tem svetu, kajti ono ustvarja pogoje, ki dovajajo voj-no. Vojaški fašizem je mrtev. Treba je, da se zavarujemo tudi pred ekonomskim fašizmom. Petnajst milijonov Jugoslovancov nas poziva, da se jim pridružimo v velikem delu, ki je pred nami. Ako nocoj na tem mestu nekaj storimo, bomo s tem naznanili sovražnikom demokracije, da smo mi, ameriški narod, pripravljeni sodelovati in prijateljsko delati v vseh področjih skupaj z našimi zavezniki. V vojnem času verujemo v lend-lease in danes tudi verujemo v Bretton Woods. Kadar bodo vsi ti me-dnarodni sporazumi podpisani, ko bo tudi vsaki človek in najmanj-še dete živel brez strahu in bo-jazni, samo tedaj bomo dosegli celo in popolno zmago.

Supaj z vami, gospod poslanik in podpolkovnik Dedijer ter gos-pod Krašovec, skupaj z vsemi Jugoslovani in vsemi osvoboje-nimi narodi sveta kličem iz glo-bine svojega srca: Smrt fašizmu—svoboda narodu! Živijo tova-riši Tito!

Za igralcem Garfieldom je na-stopilo še nekaj govornikov, a kot zaključni govornik večera je nastopil Vladimir Dedijer. V svojem govoru, ki je trajal na-eno uro in katerega je oddajal v angleščini, je Dedijer opisal pričetek in potek narodno osvobodilne borbe, za tem pa o delu naših književnikov in umetni-kov in se dotaknil zlasti pesmi Radovana Zogovića o maršalu Titu.

Po govorih je bilo na licu me-sta nabranih \$13.000 za pomoč Jugoslaviji. Na poznano filmsko zvezdo Paulette Goddard so vsi govorci o Jugoslaviji napravili tako globok vtis, da je odstrani-la ves dragocen nakit, ki ga je imela na sebi, in ga oddala odbo-ru za pomoč Jugoslaviji. Mnogi prisotni ameriški pisatelji in pe-sniki so darovali svoje knjige kot poklon jugoslovanskim književ-nikom. Ameriški književniki, med njimi tudi Upton Sinclair, so po delegatu Vladimirju De-dijeru izročili prisrčne pozdrave književnikom Jugoslavije.

—SANS.

Pritožbe protinaci-stov v Hamburgu

Hamburg.—ONA.—V tem ve-lemestu so vsi zadovoljni z za-vezniško vojaško vladjo—izvem-ali delavci. Britanski uspehi pri rekonstrukciji in obnovi prome-tla zanimajo protinacistične de-lavske prvake mnogo manj kot izkoreninjenje nacizma. Prito-žujejo se, da gre čiščenje mno-go prepočas in da so nacistični ali pa nacizmu prijazni deloda-jalci še vedno gospodarji ham-burške trgovske zbornice, kate-rje vpraša zavezniška—britanska—uprava glede vsakega važnej-šega vprašanja. Delavski prvaki so mi povedali, da nimajo svojega lastnega doma. Njih po-slopje, katero so bili nacisti kon-fiscirali, jim je bilo prvi dan sicer vrnjeno, a potem zopet odvzeto.

Trgovske zbornice v Nemčiji uživajo skoro uradno pozicijo, ter so povod v zvezi z župan-stvom. Zadržba je važna, kajti, dokler bodo isti ljudje kot prej odločali o tem, kdo bo nastavl-jen, fašizem ne bo iztrebljen. V Hamburgu je trgovska zbor-nica spremenila le svoj napis. Program je ostal nespremenjen in bo sledil najbrže vzgledom iz leta 1918. Prizadevali si bodo najprej doseči političen pro-gram, ki bo povzročil gospodar-ske krize in nezaposelnost, na-krat bodo pognali na cestu vse protifašiste in ustvarili položaj,

Levantinska politična kriza

Napisal Harold J. Laaki

Težko je govoriti o tej krizi—ne le, ker prihaja ta spopad med angleškimi in francoskimi interesi v jako neprikladnem trenutku, temveč tudi radi tega, ker onemogočuje Franciji, da si opomore v duševnem pogledu od hudih udarcev, katere je zadobila v letu 1940 in pozneje.

Onim, ki žele obsojati Francijo, je pač lahko reči, da jo je de Gaulle polomil. Mislim tudi, da imajo prav, toda obenem je treba reči, da se skriva v ozadju te zadeve precej več kot je vi-deti na prvi pogled. Tudi v Washingtonu in Londonu je manjkalo razumevanja. Prepri-čali so de Gaulle, da obstoja na-merna zarota, da mora Francija postati zdaj sila drugega reda—očitki, katere mečejo de Gaulle v obraz, navidezno le prikrivajo to namero.

De Gaulle očita, da je ob-ljubljeni Siriji in Lebanonu njih neodvisnost, ter da zdaj poskuša vzeti nazaj svojo besedo. Toda tu so še druge stvari, katere bi bilo dobro vedeti. Dobro bi bilo, ako bi poznali zveze med Edenom in trmaso upornostjo arabske lige. Vedeti bi morali, zakaj kar naenkrat, tako nena-doma in nepričakovano prizna-vamo važnost in skoro tudi vrednost arabskega nacionaliz-ma. Kaj je pravzaprav delal general Sir Edward Spears v Siriji? Zakaj posveča britanski zunanji urad toliko naporov po-veličevanju IBN SAUDA? Ko-liko del teh naporov je pripri-sati želji, da se povoljno vpliva na mohamedance v Indiji in jih izneveri indijski kongresni stranki? Najbolj važno pa bi bilo, da se nam pove, koliko vse-ga tega je posvečeno petrolef-skim ležiščem Srednjega vzhoda?

Nikdo ne more trditi, da so nam bili Arabci koristni v vojni proti Nemčiji. Znano je, da so bile povsod močnejše struje na delu v prid Nemcem in Italija-nom, dokler nismo porazili o-beh, pred Egiptom. V Iraku in v Siriji je morala Anglija celo vojaško nastopiti, da čuva svoje interese. Nikdo ne ve bolje kot Churchill in Eden, da smo pre-jemali vse koristi iz Palestine pred vsem iz rok Židov. A ven-Churchillovi retoriki—druga-dar je težko razumevati našo politiko v Palestini—navzlic-če, kot da smo se odločili še en-krat, da žrtvujemo židovske in-terese Arabcem, da tako kupimo njihovo dobro voljo. Britanski javnosti bi moralo biti znano, da je namišljeni parlamentari-zem arabskega sveta le fasada, za katere se skriva oligarhi-čni režim izkoriščevanja. Mno-žice kmetov trdo služijo pečlici veleposrednikov, ki čisto niti ne prebivajo na svoji zemlji.

Razumljivo nam je, da Churchill po svojem slavnem izreku neče upravljati "likvida-cije britanskega carstva." Oči-vidno pa se mu mnogo manj u-pira posel upravljanja likvida-cije francoskih interesov na

Dr. Subašić na poti domov

Neapolj, 4. junija.—ONA.—Dr. Ivan Subašić je na svojem po-vratku nazaj v Jugoslavijo iz San Francisca izrazil svoje zado-voljstvo z uspehi, doseženimi dozdaj, in dejal, da se nada, da smo zares napravili dober začetek na poti do trajnega mi-ru. Vprašali so ga, ali je kaj novega o vprašanju Trsta, nakar je odgovoril naslednje: "To je ravno vzrok, da so mi tako zelo mudi domov. To bi rad zvedel, a dozdaj še ne vem." Nakar je zlezel v ameriško letalo, ki ga bo nosilo na zadnjem delu nje-gove poti domov.

